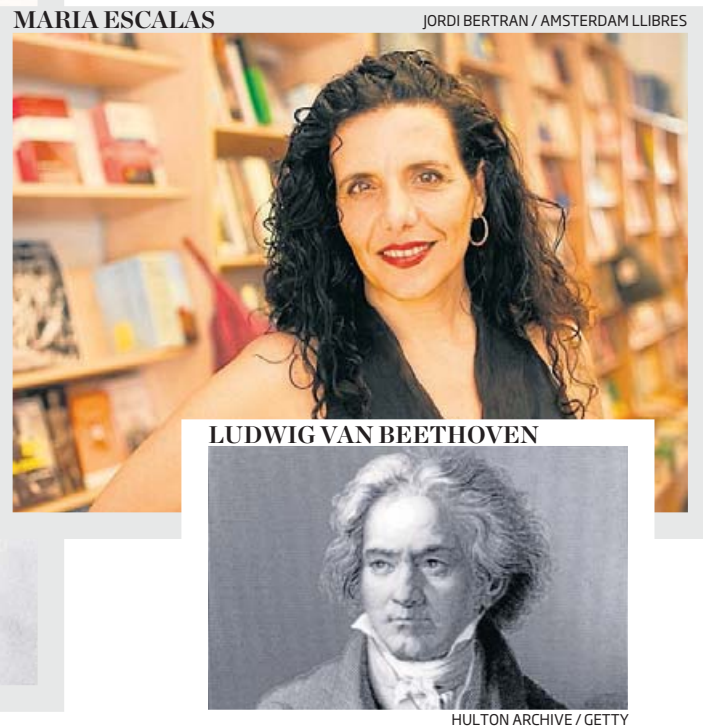

Escriu quan no puguis no fer-ho

Barbaritats a TV3

L'art no és un passatemps ni una feina com una altra, sinó una necessitat visceral ineludible

Una existència miserable i una obra per donar al món

“L'art, només l'art em pot sostenir. Ah, em semblava impossible deixar el món fins haver-li pogut donar tot el que sentia que estava cridat a escriure, i per això vaig suportar aquesta existència miserable, veritablement miserable”. Són paraules de Ludwig van Beethoven a *Testament de Heiligenstadt*, la carta que el compositor alemany va adreçar als seus germans el 1802. La llegeix en veu alta en Josep a la Sara a la novel·la *Sara i els silencis*, de Maria Escalas (Amsterdam). El professor pretén sacsejar l'antiga alumna, que va deixar d'escriure música per afavorir la carrera del marit i que es planteja tornar-hi ara que s'ha separat, estarà de baixa per un càncer i no podrà tocar la viola a l'orquestra que li garanteix la nòmina fixa.

“Si tornes a compondre per entretenir-te, val més que facis altres coses menys complicades i no em tornis a fer perdre el temps”, li etziba el Josep. Posa Beethoven com a exemple: “Estava sord, no tenia ningú al costat, se sentia morir. I tot i així va seguir lluitant. Perquè tenia moltes coses per dir, perquè volia donar al món tot el que ell era capaç de donar. Perquè no podia no escriure. És aquesta l'actitud, ho entens?” L'art contra la mort. I acaba:

“Vine amb mi només quan el teu ventre, les teves vísceres, t'exigeixin escriure. Quan no puguis més. Quan sentis que, si no escrius, el que tens a dins et rebençarà”.

L'art bo és el que surt del ventre, del pur centre

La Sara torna de nou a casa d'en Josep i ell insisteix: “Sara, la música no surt del cor. Ni del cap. La música que jo vull que escriguis t'ha de sortir del ventre, del pur centre. Som el que són les nostres vísceres”. I encara un altre dia: “T'ho repeteixo, Sara. No escrius per transcendir. Escrius perquè no pots fer altra cosa. Perquè t'ho demana el cos”.

Escriure perquè no pots no fer-ho. Per no rebençar. Per obeir el mandat de les vísceres.

El dilema d'acceptar diners a canvi d'una novel·la inexistent

He recordat aquesta conversa recreada per Maria Escalas tot llegint les cartes reals que va enviar Lucia Berlin (1936-2004) al poeta Edward Dorn, una figura clau a la vida de l'autora nord-americana. Als vint-i-pocs anys, Berlin estava visceralment convençuda que duia una escriptora a dintre: “Sé que la meua es-

criptura és dolenta, que no me'n surto... però no soc una *amateur*... perquè sé que me'n podria sortir... ni que només sigui perquè tinc moltes coses a dir”, escrivia la primavera del 1959. El febrer del 1960, l'editorial Little, Brown & Company li ofereix un contracte, i a la jove Lucia Berlin li agafen tots els mals.

“Em sento tan miserable –confessa a Dorn en una de les cartes aplegades a *Welcome home*, un llibre memorialístic publicat al món anglosaxó aquest 2018–. Mai havia estat tan espantada i infeliç. Em sap greu que em paguin per una novel·la abans d'haver-la llegit, abans fins i tot que jo l'hagi escrit. A sobre, ara estic obligada a escriure-la i tinc por”. Haver d'escriure sota contracte la bloqueja i li provoca dilemes morals. No vol escriure per compromís, vol escriure perquè sí.

Berlin va acabar desfent el tracte amb Little, Brown & Co i va abandonar per sempre la novel·la que llavors tenia a mitges. Mentre vivia va publicar setanta-sis contes, però el reconeixement a l'engròs li ha arribat de forma pòstuma. Els lectors que la vam descobrir fa dos anys amb *Manual per a dones de fer feines* celebrem ara –i ho celebrem molt– la publicació d'*Un vespre al paradís* (també a L'Altra), amb vint-i-dos relats traduïts al català per Josefina Caball. Una cosa està clara: són textos que surten del ventre. Nascuts de la urgència d'escriure. ♦♦

“**A**l començament va ser la paraula”: així comença l'Evangelí de Joan, el més hel·lenitzat dels escrits neotestamentaris. Que sigui una frase evangèlica no ens eximeix, per molt pagans que ens hàgim tornat, de mostrar sempre una atenció acuradíssima al llenguatge en totes les seves dimensions: des de l'ortografia fins a la semàntica i la prosòdia. Els diaris expliquen aquests dies com han quedat desertes moltes places de professors de secundària a causa de la incapacitat dels concursants ja no per escriure correctament un passatge llarg amb dues o tres subordinades, sinó paraules soltes amb els accents i l'ortografia que els correspon. Es tracta de la progressiva analfabetització funcional de les societats més desenvolupades dels nostres dies.

TV3, en aquest sentit, va fer durant una pila d'anys un gran servei al país en divulgar una llengua molt posada al dia, sense arcaïsmes, però també sense cap barbarisme ni castellanisme. Però fa l'efecte que els correctors lingüístics d'aquest òrgan han dimissió bona part de la seva funció de vigilants de l'ordre verbal de la llengua. Quan sentim, en especial a les retransmissions esportives, que un futbolista “ha pogut marcar” quan, de fet, no ha marcat cap gol, és que el locutor ha oblidat el mode condicional de la nostra i tantes llengües: hauria hagut de dir “hauria pogut marcar”, perquè el fet és que no hi ha hagut gol.

Ara ja ningú no “demana” res; tothom “demanda”, que era una paraula més pròpia dels àmbits judicials. Ara la gent ja no “es posa” el barret al cap, sinó que “se'l fica” (¿com ho fa? ¿per l'orella? ¿pel nas?). ¿No saben, els joves especialment, què significa “ficar” i “ficar-la”? Segur que sí. Cada vegada més gent, quan se t'adreça i un és una mica sord, pregunta: “¿Que no m'escoltes?” Home! Si els sords, ells especialment, escolten amb molta atenció, justament perquè hi senten poc. ¿D'on ha tret aquella locutora que explica el temps que a la Garrotxa, per exemple, “es deixaran escapar quatre gotes”? ¿Es deixen escapar a si mateixes? ¿O, simplement, “s'escapen” (dels núvols) i, encara amb més raó, “cauen”? ¿Ningú no li ha dit res? Tan feliços, ella i els televidents.

¿Per què un bon dia, a Catalunya, la gent va començar a dir “bona tarda” després de dinar –per culpa de TV3 altra vegada–, quan sempre s'havia dit –i així ho diuen encara als pobles més extrems de la geografia– “bon dia” mentre hi havia llum i “bona nit” quan ja era fosc? Mimetisme del castellà. Podrien haver pensat en el model francès, que, com el català d'abans, només coneix el “bonjour”, de dia, i “bonsoir”, quan és fosc. “Bonne nuit”, com el “good night” anglès, només es diu quan hom es fica al llit. Sortirem d'excursió si la “meteorologia” ho permet. ¿Haurem de reunir els savis meteoròlegs perquè ens donin permís per sortir a estirar les cames? Tan fàcil que era dir: “Sortirem al camp si fa bon temps”. I així fins a l'extenuació i la vergonya dels qui estimen les llengües, cada una amb el geni que li és propi. ♦♦